

ZDZISŁAW CHOTYNIĘCKI

WYCHOWANIE NA LEKTORATACH JĘZYKÓW OBCYCH

Wychowanie

"Wychowanie jest to wg słownika całokształt zabiegów mających na celu ukształtowanie człowieka pod względem fizycznym i psychicznym, ... edukacja".

Działać wychowawczo tzn. mieć "dodatni wpływ na kształtowanie się czyjej osobowości" itd.

Z powyższego niedwuznacznie wynika, że wychowanie to wszelkie nauczanie i dodatni wpływ na osobowość wychowanka. Odżegnywanie się od wychowania oznaczałoby przekreślenie własnej pracy poświęconej kształceniu innych i rezygnację z dodatniego wpływu na nich.

Wychowanie nie kończy się w momencie uzyskania przez wychowanka pełnej dojrzałości fizycznej i umysłowej a wpływ wychowawcze na odbiorcę nie znają granic wieku na co można by przytoczyć tysiące przykładów.

Pierwsze podstawy wychowawcze i zasadnicze ukierunkowanie ideowe daje rodzina jest to początek wielkiego procesu wychowania. Powyższe podstawy są rozwijane i uzupełniane w szkole, która daje trwałe fundamenty ideowo-moralne uzasadnione naukowo. (Przez szkołę rozumiemy wszystkie szczeble organizacyjne oświaty).

W momencie kiedy kończy się bezpośrednio oddziaływanie wychowawcze szkoły, młody jeszcze człowiek przechodzi pod wpływy wychowawcze zakładu pracy. Równocześnie poczynając od wczesnego dzieciństwa "wychowanek" wystawiony jest na oddziaływanie środowiska, które będzie miało nań wpływ przez całe jego życie.

Miarą oceny efektów oddziaływania wychowawczego na poszczególnych etapach oraz ich wspólnego mianownika jest szeroko pojęty stopień aktywności społecznej wychowanka. Takie kryterium oceny jest również właściwe dla wychowawcy, aby działać wychowawczo trzeba być aktywnym.

My w szkole wyższej mówiąc o wychowaniu w ogóle mamy na myśli głównie jego stronę ideowo-polityczną, nie zaniedbując w odpowiednich momentach jego pozostałych aspektów, a jest w tej dziedzinie wiele do zrobienia o czym mówiło się w tezach na V Zjazd PZPR.

"Najważniejszym zadaniem w całym szkolnictwie, a w szczególności w szkołach wyższych jest przewyciężenie zaniedbań i niedomogów pracy ideowo-wychowawczej i politycznej, umocnienie i polepszenie całego procesu wychowania". Aktualność ww cytatu w odniesieniu do lektoratów jest taka sama jak do innych przedmiotów. Z definicji wychowania wynika, że żadne nauczanie nie występuje w izolacji odkształcenia w ogóle i znajduje swój pełny sens dopiero wtedy gdy jest związane z wychowaniem. Prawda ta jest tak oczywista, że często nawet nie zdajemy sobie sprawy z tego, że ucząc równocześnie wychowujemy. Istnieje nawet duża grupa pracowników dydaktycznych, którzy oddziaływanie wy-

chowawcze przepisują wyłącznie przedmiotom ideologicznym. Nie od rzeczy będzie w tym miejscu zwrócić uwagę na fakt, że języki obce na kierunkach technicznych mają szczególną rolę do spełnienia. Stanowią one czynnik humanizujący, o który tak bardzo zabiegają kraje o najwyższym stopniu uprzemysłowienia. Okazuje się, że skrajna technizacja wypacza rozwój prawdziwej kultury. Trochę wiedzy humanistycznej dla twórców kultury technicznej pomaga w rozwiązywaniu wielu problemów, podsuwa nowe pomysły i uskrzydla ideały przyszłości.

Wprowadzenie elementów humanizacji poprzez nauczanie języków obcych na kierunkach ścisłych i technicznych nie stanowi jedynego oręźa wychowawczego lektora. Wielka praca ideowo-wychowawcza lektora może być również prowadzona na kierunkach humanistycznych, a możliwości i stosowane chwytły na lektoratach języków obcych mają takie same szanse powodzenia na wszystkich kierunkach. Przed przystąpieniem do omówienia niektórych metod pracy mogących dać korzyści wychowawcze trzeba sobie jasno powiedzieć kim jest lektor, jakie są jego obowiązki w tym zakresie i jakie cele wychowawcze należy realizować. Postawione pytania są retoryczne nawet wyświechtane, a odpowiedź truizmem, lecz w obliczu sporej grupy zwolenników "czystej dydaktyki" pozwolę sobie odpowiedzieć na powyższe pytania. Lektor podobnie jak jego koledzy ze szkoły średniej i profesorowie szkoły wyższej jest nauczycielem, a każdy nauczyciel jest równocześnie wychowawcą tego obowiązku uchylić się nie może.

Zadaniem nauczyciela Polskiej Ludowej jest między innymi wychowywać tych, których państwo powierzyło jego pieczy w duchu miłości do Ojczyzny - dobrych i ofiarnych obywateli społeczeństwa socjalistycznego, rozwijać idee internacjonalistyczne i kształtować charakter w oparciu o wartości moralne, ogólnoludzkie.

Dobre spełnienie ww. zadań wychowawczych wymaga od lektora najwyższych umiejętności, taktu subtelności w podejściu do wychowanków, oraz czasu i wytrwałości w dążeniu do realizacji celów. Niekiedy zbyt niska ranga lektoratu jaką mu się narzuca nie sprzyja należytej realizacji celów. Są też przyczyny jakkolwiek obiektywne lecz z natury swej rzeczy negatywne jak np. niektóre podręczniki do nauczania języków głównie zachodnich, których treść nauczania stanowią wyłącznie zagadnienia językowe, i tylko z rzadka zawarte są w nich informacje kulturopoznawcze. Stanowią one niebezpieczeństwo stracenia z pola widzenia celów wychowawczych zwłaszcza dla lektorów mniej doświadczonych. Zagadnienie to nie występuje na lektoratach języka rosyjskiego, gdzie treści językowe na ogół powiązane są z treściami ideowo-wychowawczymi. Wobec takiej sytuacji na językach zachodnich powinniśmy w razie potrzeby uzupełniać podręczniki materiałem, który pomoże nam w osiągnięciu zamierzonych celów wychowawczych. Będą to wiadomości o postępowych działaczach społecznych, o wybitnych postępowych pisarzach i innych twórcach kultury, o chlubnych faktach historycznych i aktualnych wydarzeniach, które z in-

ternacjonalistycznego punktu widzenia mają znaczenie wychowawcze. Należy wskazywać na to że najgenialniejsze dzieła i ich twórcy byli z reguły postępowymi, dlatego weszli do ogólnoludzkiej skarbnicy kultury i za swą historyczną postępowość zasłużyli na nieśmiertelność.

Ucząc języków zmuszeni jesteśmy dość często uzupełniać luki podręczników naszymi osobistymi wiadomościami z zakresu, zwyczajów kultury i osiągnięć krajów, których języka uczymy. Przy umiejętnym podejściu możemy tu znacznie oddziaływać wychowawczo na naszych studentów wszak lektor ma bezpośredni kontakt z nimi w stosunkowo małych grupach przez znaczny okres czasu (pierwszy język, drugi język w sumie nawet do ośmiu semestrów nie chodzi o to że personalnie nastąpi zmiana nieraz wielokrotnie).

Nasz kontakt z wychowankami nie powinien skończyć się w sali ćwiczeniowej. W wielu uczelniach z powodzeniem rozwijają się takie formy pracy jak "Kluby językowe", audycje językowe w Domach Studenckich, przygotowania i udział studentów w olimpiadach językowych, obozy językowe, rocznice, wystawki itp. We wszystkich tych wypadkach wybór materiału i treści językowych zależy w dużej mierze od lektora; czy wykorzysta on należycie szansę zależy nie tylko od doświadczenia, ale od jego dobrych chęci.

Przystępując do eksponowania jednych zagadnień można dać szerszy lub węższy komentarz, innym razem trzeba przestać na przekazaniu informacji lub zestawić z innymi faktami, czasem aktualizować, a czasem subtelnie neutra-

lizować zwłaszcza informacje mogące wzbudzić nadmierny podziw wobec niektórych przejawów obcej rzeczywistości. Błędem byłoby gdyby lektor obrał metodę krytykowania wszystkiego co obce, gdyż nasi słuchacze przez samą młodzieńczą przekorę i wrodzony krytycznym przestaliby przyjmować informacje podawane przez niego. Zestawiając negatywne przykłady kapitalistycznej rzeczywistości, których nie brak, z pozytywami naszego ustroju nie czynimy tego po to by budzić wrogi stosunek do kraju nauczonego języka, lecz po to by ten stosunek był trzeźwy, wielostronny i krytyczny. Na tej płaszczyźnie łatwiej będzie rozwijać ideę umiłowania tego co ojczyste. Wtedy kiedy mówimy o kulturze angielskiej i tolerancji politycznej można wskazać na szereg faktów negatywnych jak brak tolerancji religijnej, brud w kinach i autobusach, a nawet na warunki przyrodniczo-klimatyczne. W Stanach Zjednoczonych - dyskryminacja rasowa, prawo siły i przemocy, gangi, kontrasty społeczne, nieposzanowanie suwerenności narodów itp.

Oczywiście każdy doświadczony pedagog znający swój przedmiot znajdzie niezliczoną ilość różnorodnych przykładów pozytywnych i negatywnych w zależności od celu wychowania i konkretnej sytuacji.

Proces wychowania nie może być przypadkowy i żywiołowy. Niekontrolowany byłby narażony na zwiększone działanie wpływów obcych. Proces ten musi być świadomie i umiejętnie kierowany. Życie nie cierpi pustki. Wszędzie tam gdzie w świadomości zanika jedna idea na jej miejsce na-

tychmiast wciska się inna poza naszą wolą nie zawsze pożądana. Przy umiejętnym kierowaniu procesem wychowawczym idee preferowane będą umacniały swoje pozycje zaś obce eliminowane. Specyficzną formą oddziaływania wychowawczego jest sztuka: literatura, film, wystawy itp. Tym formom pracy czasami możemy poświęcić lektorat lub jego część, przy tej okazji eksponujemy elementy językowe ograniczając się do bardzo krótkich komentarzy, gdyż oddziaływanie sztuki będzie tu na pewno mocniejsze niż najlepszy komentarz. Jeżeli nie możemy razem pójść na film, zwiedzić wystawy dobrze będzie zachęcić do jej zwiedzenia słowami: byłem na "ikstej" wystawie, filmie itp. robi duże wrażenie. Zachęcam was do zwiedzania jej. Chciałbym wiedzieć co o niej sądzicie. Na następnych zajęciach wracamy do tego zagadnienia zadajemy kilka pytań orientacyjnych. Akcjami tego samego typu mogą być ciekawe imprezy, odczyty, filmy w wersji oryginalnej wyświetlonej w ramach lektoratu oraz ciekawsze filmy w kinach i w telewizji itp.

Prócz wychowania patriotycznego nie należy zaniedbywać cech charakteru posiadających wartość ogólnoludzką. Chodzi tu o takie zagadnienia jak: sumiennosc, pracowitosc, punktualnosc, dokladnosc, zyczliwosc i uprzejmosc, dbalosc w pracy, takt itp. W tym aspekcie najpeelniej wychowawczo oddzialuje na kazdego studenta osobisty przyklad nauczyciela. Stanowi to najpotenzniejszy orzecz wychowawczy kazdego pedagoga. Jest to metoda ktora nie wymaga, ani pogadanek, ani objaśnien, ani reklamy i zachety.

Jakim powinien być lektor

Czego wobec tego wymagamy od lektora?

Wymagamy wszystkich tych cech, które mamy kształtować u słuchaczy.

Na zakończenie jeszcze raz chciałbym podkreślić, że fakt iż dyskutujemy i podkreślamy konieczność wychowania, również na lektoratach języków obcych nie powinien być eksponowany przed słuchaczami, jako problem wychowawczy. Wprowadzenie różnorodności tematyki może być przedstawione jako konieczność powiązania tematyki z życiem, jako potrzeba wprowadzenia języka prasowego, politycznego i literackiego, a lekcje języka obcego nie mogą przekształcić się w lekcje o Polsce i świecie współczesnym, gdyż skutek w tym wypadku będzie wręcz odwrotny.